

Móricz Zsigmond

Árvácska

(1879 - 1942)

Editura Kedvenc Kiadó
Székelyudvarhely, 2016

Akkor éjjel megindult a hóesés. A fekete karácsony átváltozott szép fehér karácsonnyá.

Három nap múlva már mind kialudt a tüzes gerenda, s vastagon lepte a hó a törmelékeket.

Nyoma sem látszott annak, hogy itt ház állott, és hogy abban emberek éltek, s azok az emberek itt elmúltak a hó alatt. Elmúlt a hangjuk és a mozgásuk elmúlt a rosszság és elmúlt a kegyetlenség. Minden békés lett, átalakult, másfajta valamivé az egész élet. A nyelvekből üszök lett, s a sértegetésekből füst és pára.

Vége

TARTALOMJEGYZÉK

ELSŐ ZSOLTÁR.....	3
MÁSODIK ZSOLTÁR.....	18
HARMADIK ZSOLTÁR.....	27
NEGYEDIK ZSOLTÁR.....	41
ÖTÖDIK ZSOLTÁR.....	58
HATODIK ZSOLTÁR.....	68
HETEDIK ZSOLTÁR.....	99

E mű részleteinek vagy teljes egészének közlése bármilyen médiában a kiadó írásbeli engedélye nélkül tilos és bűncselekmény a hatályban levő törvények szerint.

Reproducerea parțială sau integrală a ediției fără acordul editurii este interzisă și va fi pedepsită conform legilor în vigoare.

Megrendelhető:

0744-505331

0744-611095

E-mail: kedvenckiado2012@gmail.com

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MÓRICZ, ZSIGMOND

Árvácska / Móricz Zsigmond. - Odorheiu Secuiesc : Kedvenc Kiado, 2016

ISBN 978-606-8638-24-9

821.511.141-31

ELSŐ ZSOLTÁR

Hajnal a pusztán.

A kemény és örök nap úgy ébred az ég és a föld színén, mint az idétlen tyúk éretlen tojása. Vörös és sárga fények ömlenek át rajta, ropogva, a hajnali kék ködbe. Még nincs méz a tojáshejban, a nap, bizonytalanul elnyúlik, szinte szétfolyik; odaütött tojás a barna serpenyőben.

Kis tanya a végtelen pusztán.

Mesebeli házikó; megfeketült nádfedelét sötét moha lepi, gerincét szétrúgta a gólya meg a szélvész, vályogfala bármilyen vastag, mégis úgy hajlik, mint a pöfeteg gomba, egyszer csak ráborul a benne lakókra, de az még messze van, majd valamelyik téli viharos éjszakán.

Ma még boldog a tanya. Itt minden csak szép lehet, csak jó lehet és megelégedett. Ember-állatok ősi lakhelye. Kerítés semerre, nyoma sincs; minek? A legközelebbi tanya is úttalan távolságban van. Még a baromfi ellen sem kell keríteni. Kikaparni valója nincs, ahogy a tyúk két görbe eperfáról leszáll, már megy a szomszéd tarlóra kapirgálni.

Milyen jó volna itt élni, itt megnyugodni. Milyen jó volna itt gyermek lenni.

Kislány áll a mezőben, parányi csöppség, a roppant ég alatt, két kicsi keze fejével az álmat dörzsöli a szemeiből, ott áll, ahogy Isten megteremtette, ott áll mezítelen a felfelé báméskodó nap alatt.

Még a madarak is csak most ébrednek, s mindjárt vígan ficserékelnek, a kis embercsirke duzmaszkodva csak áll, csak áll. Vékony kis barna teste, mint valami kis állat, a harmat hull rá.

Semmire se gondol, azt se tudja, hogy került ki. Álmos. Mint a kis macska, de az jobban tud duruzsolni és mosakodni, a csöppség csak áll, csak áll reménytelenül, vagy van remény a pusztai harangvirágban, amint áll a hajnalban és rezegve nyílik a nap alatt?

Sovány, száraz asszony lép ki az udvarra. Hopp, a nap már fent van, két arasz magasan, s már izzó fehér gömb, bele ne nézz.

Az asszony, mintha a mező legnagyobb görögdinnyéjét nyelte volna le, furcsán lóg a köténye, takarja vele? Lopta a dinnyét? Hat gyerek nyüzsög ki a törpe ajtón a szabadba, a jó édesanya egyszerre gondozza valamennyit, gondoskodása az első percben annyi, hogy rájuk rikolt fáradt nyöszörgő hangján: erkölcsi tanítás:

- Hogy a fene ött vón meg bennetöket.

A napnak semmi más dolga, csak méri arasszal, mit csinálnak a földön az emberek.

Már az ágosfa tetejéről nézi, hogy a két nagy fiúnak a nyakában van a tarisznya, tarisznyában az ennivaló. Mennek a szőlőbe, apjukkal, a veres szemű mogorva emberrel. Aki az állatok körül cammog. Van dolga a tanyán, ahol állatok vannak, ott mindig. Az állatnak növények kellene, a növénynek kapa, a kapa végire ember. Azért boldog a tanya, mert ott mindig mindenki le van foglalva reggeltől estig, aki akar, annak van munkája a tanyán; akinek munkája van, annak kenyere van, bora van, jókedve van, boldog.

A kisebbik négy iskolába megy. Iskolába jár már négy. A legkisebb is, akire most adja az anya az inget, a kis Rózsai lány büszkén veszi fel, jó erős vászonból van az ing, és rányomtatva pecsét van a vállán, a pecsét akkora, mint egy kisgyerek-tenyér, s betűk vannak beleedzve körbe-körbe. A jó édesanya még megnézi legkisebbjét az új ingben. Oly korán van, még neki sincs kedve szót szólani, csak megnézni, azt se mondja, vigyázz rá. Meg van elégedve, hogy új ingben van a lánya, mind a négy fel van már öltöztetve, mehetnek. Még csak hajnalformán van, de csak hadd menjenek, az iskola négy és fél kilométerre van a pusztán, muszáj menni, mert ha nem mennek, megbüntetik a szülőket. Milyen szép is ez, ahogy a tanya tele van élőkkel, csirkék kapirgálnak a papsajt között, kis fekete gyöngyösök mindig összebújnak, mind ugyanazt az egy szemét akarja felkapni, kacsák, libák lármáznak, odább a tehén bőgi el magát, a kis Rózsai készül az új ingben a messzi iskolába. De hátulról a tanya megül előre szűrődik a hetedik gyerek, a pucér, az állami, mert a jó édesanya csirkék és malacok mellett még egy állami gyereket is tart a maga hasznára, akiért havonta nyolc pengőt fizet neki az állam, és tavasszal meg összel egy-egy inget, egy pár harisnyát, egy zubbonyt, télire nagykendőt, jó erőset, gyapjúból, és

egy pár gyerekbakancsot is ad. Milyen jó az az ő gyermekeinek, ebbe a nehéz világba, mikor minden milyen drága. Jó minden, meg kell becsülni: "el ne szakítsd az inget te!" Nem sok, az igaz, a nacscsága köteles volna mindenből kettőt-kettőt adni, ingből, harisnyából, zubbonyból, de csak egyet ad, a másikat isten tudja hová teszi, annak adja, aki neki is ad. De próbáljon csak az ember szót emelni, hogy letromfolja: "Ne hazudjon, ott volt mind a kettő." Meg olyan könnyen veti oda: "csak sokat beszéljen, úgy elveszem a gyereket magától..." Így a jó édesanyák csak megnyugosznak, mert igaz, jó volna, ha két darab lenne mindenikből, de ez is jó. Ahol sok gyerek van, minden legkisebbet meg kell becsülni.

A ruhátlan állami kis ideig csak nézi a nyüzsgést, készülődést, akkor elkezd:

- Az az én ingem. Kedves anyám, az az én ingem. Kedves anyám az én ingemet teszi rá a Rózsira.

- Hallgatsz-e? Nézd csak, hogy visszagyűtt, ahelyett, hogy menne munkára a kis disznó, né csak. Hol a répalevél? Fogod be a szadát?

Iskolába menő gyerekek viháncolva néznek a kis államira, aki mézítelen áll a tornácok előtt, eltorzult arccal bámult az ingére, amit már nem is igen lát, mert a kis zubbony is rajta van már Rózsain. A zubbonyt, azt nem ismeri, ahhoz még kicsi, de az inget megismerte, ég tudja miről, a pecsétről, de ki tanította meg rá, hogy a pecsét a Gyermekmenhely pecsétje, még nem lehetett elég jól kimosni.

A gyerekek tejet kapnak a rocskából, mert a tehén azért ácsorog oly kényelmesen magánosan az udvaron, hogy a dinnyehasú anya megfeje azon a répalevélen, amit a kis állami hozott a ház megül a répaföldről. A tej itt van a rocskában. Mindenik gyerek tartja a csuprot, és kap tejet, és szüretlenül eszi, szürcsöli, habzsolja. Szeretik a tejet.

Csak ez a rothadt állami nem szereti. Ennek nem kell, a gyalázatos bélűnek, nem tudom mit akar enni, mit kell kitalálni neki:

- Hozd a csuprot.

De az állami ellenségesen hallgat, még mindig az ingét lesi Rózsina. Ismeretlen okok miatt utálja a tejet. Nevetnek rajta, hogy ilyen buta, nem kell neki a jó frissen fejt tej, de akárhogy erőltetik, nem kell, ahogy az orra alá dugják a tejesbögrét, ökröndözik, nevetni kell.

- A Rózsina inge kéne neki - mondja bizalmasan hunyorítva a legnagyobb lányka, mint aki be van avatva a lopásba, hogy lelopják a kis állami testéről az inget, mert az azért nem olyan testvér, mint ők, csak állami testvér.

- Vigyázz - vonít a jó anya; megüti a lányát, mert megharagszik rá, amért neki tudtára adta, hogy érti a miskulanciát, és közben meg a saját zubbonyát is lelöttyinti tejjel a nyavalyás. Erre a szegény anya elveszti türelmét, olyan vadul ordít rá a saját magzatjára, mintha ez az ő apját, anyját megölte volna:

- Nem tudsz vigyázni! te bűdös kölyök! nem tudsz vigyázni! hogy rögtön kicsavarom a nyakadat!

De azért ordít oly igen, hogy a kis államit félemlítse, hogy annak eszébe ne jusson még egy szót szólani, mert az oly különös, az igazság, hogy még a gondolata is halál, ha a kis állami még egyszer megemlítené a pecsétetes inget. Mire volna neki az? csak nem fázik ebbe a merő nyárba? mikor hozzászokhatott eleget, hiszen sohase jár ingbe, ruhába: így is jó egy effélének, akit az anyja elhagyott, de még ilyen kicsi, már benne van a kapzsiság, már számon tartja, hogy neki van valamije!

Hamar megkavarja a moslékot a malacoknak, kis korpával, azt is úgy adja, mintha nem adná, hanem ellopná előlük a korpát, mert ha az ember neveli a malacot, adni kell neki, de a korpa is drága, meg nincs is, hát csak épp meghinti, mint sóval a moslék szinét egy picit.

- Csöre.

Csak így kiált neki, ez a neve a kis névtelennek, valahogy ez ragadt rá, Csöre! az állami árvára, Csöre!

A kicsi még most is ott duzmaszkodik, még mindig fáj neki az ing? De érzékeny. Kis gyilkos, hogy néz.

- Még meddig ácsorogsz ott, te? hajtod ki a Borist?

A kis magános, akinek minden gondolata elment az iskolába a gye-

rekekkal, mert ő is szeretne már nagy lenni, hogy mehessen a hosszú-hosszú úton a mezőn, a testvérekkel messzi, messzi az iskola felé. Új ingben, jó zubbonyban, jó új kendőben, belekötve az iskolai kenyér, és már van is olyan nagy, mint Rózsina, és mégis itt van. Talán ha ráadnák az ingét... de még így is jobban örülne, ha lehetne menni. Mert ő nem tudja, mit jelent, ha az övé az ing, és mégis fáj, hogy Rózsina adták, csak áll, és csak piszkálja az orrát.

A mama egy kis korpáért ment a kamarába, mégis elröstellte magát a malacok miatt; a moslékos kezével darab kenyeret vág: inkább nagyobbra kezdte, de a kés közben meggondolta magát, és inkább kisebbre vágta a karéjt.

- No itt a kenyered. De meg ne edd rögtön, mert osztán éhezhetel délig.

A kicsi elvette a kenyeret, csak állt.

- Ott a vessződ e. Lódulj már. Már a Boriska szeretne legelni. De el ne csavarogj megint, a kerékvágáson menj. Csak megismered a földünket? Csak nem vagy olyan ostoba, hogy nem ismered meg még most se. Megismered?

A kislány nem szólt semmit, még mindig lehajtotta a fejét, most a kis kenyeret nézte a kezében, a kicsi száját felduzzasztotta, nézte a kis kenyeret, ami se nem kicsi, se nem nagy, csak éppen kenyér volt, zömök kis kenyér, ahogy nézte kezdett nagyon éhes lenni tőle, de nem harapott volna bele, mert ezt ott kell megenni lassan, a Boriska mellett, míg a Boriska legel. A tehén.

- Boris nee... Nem arra tee...

A kislány kezében vessző volt, a vessző vége háromfelé hasadva, azzal csápolta a tehenet, a tehén ügetve ment, és ő szaladt utána, s tovább csapkodta.

Tele volt a szeme könnyel, de már nem is tudta, miért, mitől?

A mezei utat alig lehetett felismerni. Magas fű nőtte be, azt soha senki meg nem kaszálta. Az út fűvét a kerekek kaszálják, és az állatok patája kapálja be. De erre ritkán jár szekérféle. Csak akinek a földje ezen van. Múlt héten erre ment Mágócs István, az igen, akkor is megállott, mikor ő a tehenet őrizte, és nevetve nézte, hogy pu-

céron áll a tehén farkánál a kislány. Csalogatta is, mert mindig szól hozzá egyet-kettőt, de ő messze elszaladt. Nem tudja, mért szaladt el, csak el szokott szaladni, ha idegent lát. Már neki az a szokása, mint a kis kutyának, hogy szalad attól, amit nem ismer. Lehet, hogy azért is szalad, mert nincsen ruha rajta, ezt nem tudná biztosan megmondani. Neki nem szokatlan, csak hát néha csúfolják, csórénak mondják, cigánynak meg puccos verébnek, pedig bolonduljon meg, aki ezen csudálkozik, neki még sose volt ruhája, se inge, csak télen, ha már nagyon hideg van, és ki kell menni, akkor ráadják azokat a rongyokat, amik a többi gyerekről levástak. De ő nem örül ennek, büdösek a rongyok, szégyelli őket viselni.

De most nem lehetett könnyen kitérni, mert a tehén a Kadarcs szekérének ment neki, csala-mádé volt a szekéren, már hazafelé ment ilyen jókor reggel, enni vitt a marhának.

Csöre elszaladt mezítláb be a nagy tarlóba, amit már felvert a kakukkfű, meg a többi vadgaz. Már nem is szúrta annyira a tarló, mert volt néhány eső, és megkorhadoztak már a búzaszárak ott, ahol a kasza elvágta őket derékon.

- Gyeride Csöre, gyere csak ide, te kis madárhús.

Csöre nem is felelt, szaladt, nevetett és visszanezett Kadarcs Istvánra, aki szintén nevetve pislogott rá.

- Ma még eccer kijövök, akkor hozok neked mézes kenyeret, jó lesz?

A kislány tágra nyitotta a szemét. Jóformán nem is tudta, mi az a mézes kenyér, mégis összefutott a szájában a nyál az édesség gondolatára. Még itt volt a saját napi kenyérszelete. Úgy fogta, úgy őrizte, világért meg nem harapta volna. A kenyér meg volt sózva, azt nagyon szerette, ha megsózták neki, egy kicsit moslékos is volt, mert kedves anyámnak, mikor szelte, korpás volt a keze a mosléktól.

- Hajtsa el! - kiáltott Kadarcs Istvánnak. - Hajtsa el... Hajtsa eel...

- A tehenet?

- Hajtsa eeeeel...

A kislány, mint a puszták madarai, csak egy-egy szót mondott, azt

elismételte számtalanszor... Jóformán nem is tudott még beszélni, nem volt kivél... Neki odahaza nem szabad, csak a többi gyereknek szabad ötet szidni, de neki mindig hallgatni kell, mert ha ő megszólal, akkor már abból rögtön baj van...

- Netenee - mondta Kadarcs István, s az ostorral megcsapta a tehén farát, annál szívesebben, mert az belefalt a csalamádéba a szekéren.

A tehén felkapta a hátulját, kirúgott az ostorcsípésre, nem volt ő ahhoz szokva, a kislány vesszője nem csíp, az csak simogat. Szereti is a kicsi Csörét, mindig megismeri, ha ez hajtja ki.

Karikázva kezdett futni be a mezőre, megismerte, hogy ez már az ő földjük, itt szabad neki mindennap legelészni, legyekkel viaskodni.

Kadarcs István nem szólott többet a kislányhoz. Látta, hogy nagyon messze kellene utánaszaladni, ha meg akarja fogni. Majd délután a melegbe, akkor majd tikkadt lesz a gyerek...

Csöre már el is felejtette, hogy a szekér után néz, csak nézett abba az irányba, amerre elment. A falu felé nézett, ahova a gyerekek bementek az iskolába. A falu oly messze volt, hogy még a tornya se látszott idáig. A messziségben oly kicsi lett, hogy a fák eltakarták előle.

Sose tudta, mit néz arrafelé. Mindig úgy néz, mintha onnan valamit várna, pedig sehonnan se várt semmit a kis vadlány.

- Boris nee... Nem arra tee...

A Boris tehén éppen odaért a nagy görbe szaladásában hozzá, meg akarta fordítani, mert az volt az érzése, hogy ötet azért állítják a tehén mellé, hogyha az erre megy, akkor arra kell fordítani, ha arra megy, akkor meg erre...

- Boris nee...

Hát a Boris mintha hozzá akarna dörgölözni, csak feltúrja őt a nedves ráspolyos orrával, alólról felfelé, csak végigtúrja, s a gyerek még ki se tudja mondani, hogy nem arra teee, már a réfes nyelvvel kisodorja a kezéből, felfalja a sós, korpás kenyeret, úgy ahogy van, mindenestől.

- Boris neee...